

SVETOVÁ A SLOVENSKÁ DRÁMA PO ROKU 1945

ABSURDNÁ DRÁMA = antidráma

50-te roky 20. storočia, Francúzsko

- porušuje klasické požiadavky divadelnej hry = aby vyjadrila **pocit nezmyselnosti ľudskej existencie**
- **dej hry nenapreduje**, točí sa a vracia, **nie je súvislý, logický**
- **chýba zápleтка**, rozuzlenie, ale i charakteristika a motivácia konania postáv
- **nezmyselné dialógy !!!**, resp. **žiadna komunikácia medzi postavami**
- **opakovanie slov, viet, chaotické novotvary** = vyjadrujú neschopnosť dorozumieť sa
- **okrem Becketta je predstaviteľom absurdnej drámy aj Eugene Ionesco**, ktorý je jeho protikladom – Ionescove hry sú doslova presýtené konverzáciou, zatiaľ čo Beckettove často končia mlčaním a tichom

SAMUEL BECKETT

ČAKANIE NA GODOTA

- **komické prvky** (opakujúci sa motív tlačiacich topánok, výmena klobúkov, pády) **sa striedajú s tragickými** (vzťah tyranského Pozza k otrokovi Luckymu, bitky, hlad, outsiderstvo hlavných predstaviteľov)
- Estragón a Vladimír sa stretávajú na opustenej ceste a čakajú na tajomného pána Godota, ktorý je pre nich poslednou šancou ako dať svojím životom zmysel, ako ho zmeniť, v závere hry sa chcú obesiť, zavesia povraz na strom, ten sa ale roztrhne, posledná veta: „Zostaneme?“
- **každá postava je inej národnosti**: Vladimír – Slovan, Estragón – Francúz, Lucky – Angličan, Pozzo Talian a **Godot** je „postava za scénou“ (ako boli v antike bohovia), pre niektorých **predstavuje Boha**, resp. že **zmena, na ktorú postavy čakajú je smrť**

Peter Karvaš

- v **drámach predovšetkým mravné problémy** ako je zneužívanie moci, ohrozenie ľudskej slobody a demokracie, sústreduje sa na **otázky hľadania zmyslu života**

tragédia **Antigona a tí druhí** ---> o ľuďoch v koncentračnom tábore, ktorí **dokážu aj v najkrutejších podmienkach demonštrovať jednotu a postavajú sa proti nacistom**, na paralelu so Sofoklovou tragédiou *Antigona* poukazujú podobne znejúce mená, využitie chóru a najmä základný motív hry – porušenie príkazu (zákaz pochovať umučeného väzňa)

dráma **Polnočná omša**

---> **ľudia v mestečku pomáhajú partizánom a Nemci za trest nariaďujú masové popravy**, partizán **Ďurko ujde z nemeckého zajatia** a hľadá pomoc u rodičov, ktorí ho ukryjú na povale, keď to zistí Ďurkov brat Marián, chystá sa brata udať, zúfalá matka oboch chlapcov hľadá pomoc u farára, ten ju ale odmietne, prebieha **štedrovečerná večera**, na ktorú príde aj nemecký major Becker, ktorý má záujem o dcéru Kubišovcov Angelu, do domu vtrhnú Nemci, aby vykonali prehliadku, ale Becker im to zakáže, blíži sa polnoc a všetci sa chystajú na omšu, Becker pritlačí na farára a ten prezradí Ďurkov úkryt, prichádza s vojakmi po Ďurka, ktorý sa pokúsi utiecť, **rodičia, aby zachránili rodinu pred zastrelením, syna zaprú a Ďurka Nemci zabijú** ---> autorovou snahou bolo nájsť odpoveď na otázku, **prečo sa jedni postavajú na stranu zla a prečo iní sú ochotní proti nemu bojovať**

dráma **Absolútny zákaz**

- **zákaz pozerat' sa počas totality z okien** = reakcia na absurdné procesy, priznania nevinných k zločinom

- celá hra **sa odohráva v mestskom byte, hra s absurdným námetom**, ktorá poprela ideové zásady socializmu (Karvaš bol kvôli nej umlčaný, dlhé roky nemohol publikovať)
- sleduje reakcie nájomníkov jedného domu: **niektorí v snahe vyhovieť okná radšej priamo zamurujú**
- **paradox: slepé dievča najviac citovo zasiahne zákaz pozerat' sa cez okno**

✖ *Rodičia sa starajú o dcéru Annu, ktorá oslepla pri havárii autobusu. V domácnosti s nimi býva švagor Adam, bývalý advokát. Anna má dobrého priateľa maliara Andreja, ktorý ju občas chodí navštíviť. V dome, kde žijú, sa objaví vyhláška, že obyvatelia nesmú pozerat' z okien. Adam sa nezmyselnému nariadeniu rýchlo prispôsobí a každému usilovne zdôvodňuje jeho zmysel. Nie všetci sa však takto ľahko podrobujú: Anna a Andrej príkaz odmietnu. Preto kontrolóri a vykonávatelia represii odvedú Annu, hoci je slepá, aj Andreja, ktorý potrebuje svetlo a dobrý výhľad pre svoju profesiu. Po určitom čase však prichádza nové nariadenie: obyvatelia môžu znova odkryť okná a pozerat' sa von. Adam zmení názor a začne upozorňovať na chyby minulosti a aktívne presadzovať nové zmeny. Lenže keď obyvatelia domu opäť otvoria okná, zistia, že medzitým im pred nimi vyrástol múr. Anna s Andrejom sa síce po dlhšom čase stretávajú, ale už nevedia byť šťastí ako kedysi. Zdá sa, že všetci zúčastnení medzitým akoby „oslepli“, stratili životnú silu.*

Ivan Bukovčan

- rád **hyperbolizoval záporné ľudské vlastnosti**, hrdinstvo = prirodzená ľudská povinnosť
- autora zaujímalo, **ako sa človek zachová v kritickej situácii**

dráma **Kým kohút nezaspieva**

- odohráva sa v novembri 1944, tesne **po skončení SNP**
- hlavnou témou je **zrada**, ale aj **medziľudské vzťahy, prvky existencializmu** (strach o svoj život)
- **názov podľa časti evanjelia**, v ktorej Peter trikrát zaprel Ježiša skôr, ako kohút trikrát zakikirikal
- **konflikt: konfrontácia ľudí a ich morálnych zásad**

✖ *V pivnici sa stretne 10 ľudí. Spočiatku si myslia, že sa tam zišli náhodne, ale neskôr sa dozvedia, že zomrel nemecký vojak a oni sú rukojemníci. Budú tam dovtedy, dokým sa jeden z nich neprizná, že ho zabil. Postavy sú zo všetkých spoločenských vrstiev (holič, obchodník s drevom, učiteľ, zverolekár). V pivnici sa nachádza i Tulák, muž, ktorý utiekol z transportu do koncentračného tábora. Rukojemníci sa boja, že ich všetkých zabijú. Nemecký major zistí, že vojak bol pred smrťou opitý a zmení rozhodnutie tak, že sa oni majú rozhodnúť, kto z nich zomrie. V danej situácii sa prejaví skutočné charaktery ľudí: niektorí si zachovávajú svoju dôstojnosť, z iných sa stanú zbabelci, prašivci, udavači a zradcovia. Holič Uhrík zabije mladého Žida, ktorý utiekol počas transportu. Holič neunesie v sebe ťarchu viny a ráno vybehne von z pivnice. Zastreli ho akoby pri pokuse o útek, v skutočnosti je to samovražda podobná tej, ktorú spáchal Judáš, keď zradil Ježiša.*

Milan Lasica & Július Satinský

- ako prví začali robiť **kabaretné divadlo s intelektuálnym charakterom**, základom bola improvizácia, využívali paradoxy, iróniu, sebaíroniu, gag (situačná komika s neočakávaným zvratom), **Lasica a Satinský vystupovali ako protiklady**, Satinský predstavoval jednoduchšieho človeka, poddanejšieho, ľudskejšieho a Lasica sofistikovaného, prísneho, ironického vzdelanca

dramatický dialóg **Soirée**

- autori nazvali hru „stretnutie s obecnstvom“, **analýza človeka, jeho vnútra a pocitov**
- **zosmiešňovanie politických javov socialistického systému**, text hry bol veľmi nadčasový a má istú platnosť aj dnes